

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشکده موسیقی

پایان نامه تحصیلی جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته آهنگسازی

عنوان

ویژگی‌های موسیقی مورد استفاده در زمان انتظار
مراجعه‌کنندگان یا تماس‌گیرندگان تلفنی از منظر ساختاری
روان‌شناخت

استاد راهنما

دکتر محمدرضا آزاده‌فر

عنوان بخش عملی

سوییت سمفونی گذر سیاهوش از آتش

استاد راهنمای بخش عملی

محمدرضا تفضلی

استاد مشاور

تقی ضربابی

نگارش و تمقیق

بابک ابوتراب

بهمن ۹۳

تعهد نامه

اینجانب اعلام می دارم که تمام فصل‌های این پایان نامه و اجزاء مربوط به آن برای اولین بار (توسط اینجانب) انجام شده است. برداشت از نوشته‌ها، کتب، پایان‌نامه‌ها، اسناد، مدارک و تصاویر پژوهشگران حقیقی یا حقوقی (فارسی و غیرفارسی) با ذکر مآخذ کامل و به شیوه تحقیق علمی صورت گرفته است.

بدیهی است در صورتی که خلاف موارد فوق اثبات شود مسوئلیت آن مستقیماً به عهده اینجانب خواهد بود.

تاریخ

امضاء

فهرست مطالب

- ۱.....: چکیده
- ۱.....: - بخش اول: مقدمه
- ۱.....: موسیقی انتظار:
- ۲.....: بیان مسئله و لزوم انجام پژوهش:
- ۲.....: اهداف این پژوهش:
- ۲.....: روش پژوهش:
- ۳.....: - بخش دوم: اهداف کلی:
- ۴.....: متناسب بودن موسیقی با موقعیت مورد نظر و تأثیرش بر افراد:
- ۶.....: ویژگی های موسیقی انتخاب شده:
- ۶.....: تنظیمات کارخانه ای و اپراتور:
- ۶.....: انتخاب شخصی:
- جایگاه موسیقی انتظار در زمینه اجتماعی - فرهنگی ایران و انواع موسیقی های انتظار مورد استفاده:
- ۷.....:
- ۷.....: خصایل و انواع موسیقی های انتخاب شده:
- ۸.....: - بخش سوم:
- ۸.....: بحث و راه یافت هایی برای پروژه های آتی:
- ۹.....: ۱- انتخاب از ادبیات موسیقی:

- ۲- ساخت قطعه‌ای کوچک یا انتخاب بخشی از قطعه ساخت آهنگساز:.....۹
- سازبندی:.....۱۰
- جهت حرکت ملودی :.....۱۰
- تمپو (تُنْدا) و دینامیک :.....۱۱
- عوامل دیگر:.....۱۱
- بخش چهارم: پرسش‌نامه.....۱۳
- نمودار های آماری.....۱۴
- منابع :.....۱۷
- Abstract:.....۱۸

چکیده:

موسیقی انتظار پدیده‌ای است که در محیط کار در جهت پیشرفت و پیشبرد می‌تواند بسیار موثر واقع شود. حال این تاثیر می‌تواند مستقیم یا غیر مستقیم باشد. در این تحقیق ابتدا به خصوصیات فرهنگی، اجتماعی موسیقی‌هایی که استفاده می‌شود اشاره می‌کنیم. سپس به پارامترهای مناسب برای انتخاب یا ساخت موسیقی می‌پردازیم. در پایان با جمع بندی نتایج پرسش‌نامه به نتیجه‌گیری و پیشنهادات کلی می‌رسیم. این پژوهش در شرایط کمبود شدید منابع و عدم همکاری موسسات صورت گرفته است.

- بخش اول: مقدمه

موسیقی انتظار موضوعی است جامع و فراگیر که امروزه تقریباً در همه جای دنیا از آن استفاده می‌شود. این پژوهش براساس رویکرد مطالعاتی فاقد فرضیه است لیکن سوال‌های اصلی از این قرار است: بخشهای مختلف خدماتی در زمان انتظار از چه نوع موسیقی‌هایی می‌توانند بهره‌گیری کنند؟ تفاوت‌های بنیادی در پس‌زمینه فرهنگی، اجتماعی افراد خدمات‌گیرنده چه تاثیری در موسیقی انتخاب شده برای زمان انتظار دارد؟

موسیقی انتظار^۱:

در تعریف موسیقی انتظار می‌توان گفت که موسیقی انتظار عبارتست از موسیقی که مابین زمان تماس گرفتن تا دریافت پاسخ پخش می‌شود. به عنوان مثال در هنگام مراجعه به بانک از زمان دریافت نوبت تا فرارسیدن نوبت شخصی در فضا پخش می‌شود. از منظر دیگر موسیقی انتظار عبارتست از بهره‌برداری از فضاهای زمانی بلااستفاده مابین تماس‌گیرندگان یا مراجعه‌کنندگان به سازمان مورد نظر، تا دریافت پاسخ یا وصل شدن، رسیدن نوبت و ... به بخش مورد نظر. البته لازم به ذکر است که این مورد در ایران معمولاً در شرکت‌ها یا مراکز نیمه‌خصوصی

---

^۱ Call Holding, Call waiting

بیشتر اتفاق می افتد و در مراکز دیگر معمولاً بجای استفاده از موسیقی، از رادیو استفاده می شود که خود آن نیز می تواند حامل پیام های منفی بسیاری باشد.

بیان مسئله و لزوم انجام پژوهش:

موسیقی انتظار با در نظر گرفتن ارتباطات عمومی^۲، رسانه های عمومی^۳ و روانشناسی جامعه^۴، سعی در بهبود و پیشبرد رابطه متقابل فرد با بخش صنعتی جامعه اعم از دولتی و خصوصی دارد.

اهداف این پژوهش:

- بررسی انواع موسیقی های انتظار مورد استفاده در ایران
- عوامل تأثیرگذار بر روی فرد یا ارگان یا مرکز تماس گیرنده در هنگام انتظار
- معرفی عوامل موثر در جهت بهبود کیفیت موسیقی انتظار

روش پژوهش:

این پژوهش یک پژوهش تحقیقی، تحلیلی است که در آن برای تحلیل داده ها از روش کمی استفاده می شود و در گردآوری اطلاعات از دو روش مطالعه کتابخانه ای و تحقیقاتی استفاده شده.

---

^۲ public relation

^۳ social media

^۴ social psychology

- بخش دوم: اهداف کلی

در ایران تحقیقات و پژوهش در ارتباط با موسیقی انتظار، صورت نگرفته و منابع و مقالات مربوطه بسیار اندک و محدود می‌باشد. علاوه بر این عدم همکاری بسیاری از مراکز، نگارنده را بر آن داشت که در این پژوهش از دو مکانیزم مطالعات کتابخانه‌ای و کار میدانی بهره‌گیری می‌نماید.

موسیقی می‌تواند نقش بسیار قدرتمندی در ایجاد احساس (اعم از خوب و بد)، چه به صورت مستقیم و چه به صورت غیرمستقیم ایفا کند. در موسیقی انتظار همانطور که از نامش پیداست با پدیده‌ای به نام انتظار مواجه هستیم. در صورتی که در انواع موسیقی‌های دیگر مثل موسیقی پیش‌زمینه یا پس‌زمینه عوامل دیگری مانند عوامل محیطی و عوامل بصری نیز دخیل می‌باشند. انتظار می‌تواند از سویی موجب انگیزش و از سویی دیگر موجب بی‌انگیزگی و یا حتی عصبانیت فرد شود. البته لازم به ذکر است که موسیقی انتظار در بسیاری از جهات با انواع موسیقی‌های پیش‌زمینه و پس‌زمینه دارای اشتراک می‌باشد. به عنوان مثال هنگامی که در فروشگاه‌های در حال خرید هستیم موسیقی‌ای که پخش می‌شود جزء موسیقی پس‌زمینه قرار می‌گیرد ولی زمانی که در صف تسویه حساب قرار می‌گیریم، آن موسیقی حکم موسیقی انتظار را به خود می‌گیرد زیرا ممکن است از لحاظ زمانی این اتفاق در هنگام پخش یک قطعه موسیقی^۵ بیافتد.

لذا در این پژوهش از تشابهات موسیقی انتظار با موسیقی پس‌زمینه و پیش‌زمینه صرف‌نظر شده و فقط به مقوله‌های موسیقی انتظار می‌پردازیم.

با بررسی جامعه و روانشناسی آن به طور کلی، می‌توان محیط صوتی‌ای ایجاد کرد که در آن افراد احساس راحتی و آرامش داشته باشند. استفاده از یک موسیقی مناسب، تفاوت بارزی در بازدهی فروش، تجارت و ... ایجاد می‌نماید. به عبارت دیگر استراتژی انتخاب موسیقی رابطه‌ای قوی با بازارهای هدف از طریق جمعیت‌شناسی (مانند سن، جنسیت و سطوح درآمد) و روانشناسی (همانند اولویت‌ها، سبک‌های زندگی و شخصیت و برخورد افراد) برقرار می‌نماید.

زمانی که افراد با مرکزی تماس می‌گیرند یا در صف انتظار منتظر فرا رسیدن نوبت خود

هستند، دارای حالت‌های روحی مختلفی می‌باشند. لذا انتخاب موسیقی مناسب می‌تواند بر ذهن فرد اثری قدرتمند بر جای گذارد (چه در جهت مثبت و چه در جهت منفی). همچنین موسیقی می‌تواند پیوندی قدرتمند با احساس شخصی ایجاد کند. زیرا موسیقی توانایی ایجاد آرامش یا تشویش دارد و می‌تواند فرد را در یک لحظه به مکان‌ها یا خاطراتی ببرد. (Morrison.1997)

در موسیقی انتظار باید عناصری مانند جهت حرکت ملودی (بالارونده یا پایین رونده)، ریتم، بافت موسیقی و ... مورد توجه و بررسی قرار گیرد. البته این عناصر با توجه به فاصله زمانی کم و محدود در این نوع موسیقی، دقت عمل بیشتری را طلب می‌کند. به عنوان مثال: در یک نگاه کلی در برخی از فروشگاه‌های خارج از کشور پخش موسیقی کلاسیک می‌تواند موجب درک بیشتر مشتری از کالای مرغوب‌تر و با کیفیت‌تر شود از طرفی دیگر نیز می‌تواند بر روی قدرت تصمیم‌گیری فرد به طور غیرمستقیم دخالت کند. در واقع قدرت موسیقی است که تأثیر زیادی بر شیوه تصمیم‌گیری در امر خرید دارد.

این تحقیق با بررسی یک سری از عوامل و مشکلات موجود در این رابطه، نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل دادن، پیشبرد و بهبود هر چه بیشتر رفتار سطوح جامعه با مراکز دولتی و خصوصی دارد و امید است که مبنایی برای مطالعات آتی در زمینه‌های تخصصی‌تر باشد. متأسفانه همان طور که پیش‌تر بدان اشاره شد، نبود و یا کمبود منابع از طرفی و عدم همکاری مراکز راه را برای نگارنده دشوار ساخت. با این حال می‌توان به عنوان یک تحقیق به این کار نگریست. تحقیقی که دارای خصایلی از قبیل: جستجوی الگوها، بررسی الگوها، ایده‌های جدید و فرضیه‌هاست. با توجه این موارد می‌توان این تحقیق را پیش برد:

- متناسب بودن موسیقی با موقعیت مورد نظر و تأثیرش بر افراد
- ویژگی‌های موسیقی‌های انتخاب‌شده
- نتیجه‌گیری کلی

متناسب بودن موسیقی با موقعیت مورد نظر و تأثیرش بر افراد:

در ایران معمولاً به این نکته توجه نمی‌شود و از پیش‌تنظیماتی که توسط اپراتور انتخاب شده، استفاده می‌شود. البته به تازگی مخابرات ایران با ارسال پیامک به مناسبت‌های مختلف مانند اعیاد، جشن‌ها، و یا عزاداری‌ها به مشترکین این فرصت را می‌دهد که بخش کوتاهی از قطعه‌ای را به

عنوان موسیقی انتظار، انتخاب کنند. ولی این مسئله بیشتر مربوط به بخش خصوصی است و ارگانهای دولتی و یا نیمه خصوصی کمتر به این امر مبادرت می‌ورزند.

از طرفی، در مکان‌هایی مانند مطب پزشکان، آزمایشگاه‌های رادیولوژی، بانک‌ها، فروشگاه‌ها و ... دیده شده که پخش موسیقی از رادیو برای فرد مراجعه کننده یا کارمند می‌تواند آثار بدی بر جای گذارد.

به عنوان مثال: فرض کنید فردی در بانک نشسته است تا نوبت او برسد و رادیو نیز در حال پخش است. ناگهان خبری بد (مانند: زلزله، حمله نظامی، سقوط ارز و ...) توسط گوینده خبر اعلام می‌شود؛ در این حال شنونده ناگهان حواسش به سمت خبر معطوف می‌شود و اگر خود شخص به نوعی با خبر مرتبط باشد، دچار دلواپسی و نگرانی شده و در نتیجه‌ی عدم تمرکز و پیامدهای منفی آن، رفتارهایی از او سر می‌زند که ممکن است تا چند روز وی را درگیر کند. همین اتفاق نیز می‌تواند برای فرد کارمند صورت بگیرد. پس می‌توان به دو سویه بودن این جریان پی برد.

مثالی دیگر: از آنجا که یکی از خصایل موسیقی این است که می‌تواند انسان را به خاطره‌های دور ببرد؛ تصور کنید با مطب یا فروشگاه‌های تماس گرفته‌اید و پشت خط منتظر می‌مانید تا به مرکز مورد نظر وصل شوید، به ناگاه موسیقی‌ای پخش می‌شود که شما را به یاد خاطرات خوب و یا بد می‌اندازد و می‌تواند باعث عدم تمرکز شما و مشکلاتی دیگر بشود و کار خود را آن طور که باید و شاید نتوانید پیش ببرید.

این در حالی است که، حتی اگر سازمان‌ها و دواير دولتی نیز از بسته‌های ویژه‌ای که مخابرات برای مشترکین ارسال می‌کند، استفاده کنند، احتمالاً عواقب بیشتر و بدتری در انتظار است. چون معمولاً از نوع موسیقی‌ای استفاده می‌شود در حال گله و شکایت و تضرع است (پاپ)، و می‌تواند بار منفی بیشتری در شنونده ایجاد کند. پس می‌توانیم نتیجه بگیریم که در این بخش بررسی دقیق و کارشناسی صورت نگرفته است.

ویژگی‌های موسیقی انتخاب‌شده:

- از چند منظر می‌توان به ویژگی‌های این موسیقی نگاه کرد:
- الف - موسیقی‌ای که توسط اپراتور یا کارخانه تنظیم شده باشد
- ب - موسیقی‌ای که انتخاب شخصی باشد

تنظیمات کارخانه‌ای و اپراتور:

تنظیمات کارخانه‌ای انتخاب‌های گسترده و متنوعی را در لیست خود جای نمی‌دهد. معمولاً از چند ملودی بسیار ساده که از معروف‌ترین آن‌ها می‌توان به باگاتل بتهوفن^۶، تم شروع سمفونی ۴۰ موتسارت و ... اشاره کرد.

این تنظیمات معمولاً توسط کارخانه‌ی سازنده که در خارج از کشور است صورت می‌گیرد حتی در تلفن‌های ساخت ایران نیز این مورد دیده می‌شود که عیناً از ملودیهای آن‌ها استفاده شده. در صورتی که با کمی دقت و بررسی می‌توانیم دایره انتخاب ملودی‌ها را بیشتر کنیم.

به عنوان مثال می‌توان برای خطوط تلفن مهدکودک‌ها، از ملودیهای کودکانه و حتی قطعات کوچک مانند آثار ثمین باغچه‌بان استفاده کرد. برای خطوط تلفن مراکز نظامی از مارشهای ساخت آهنگسازان موسیقی نظامی استفاده کرد یا برای مطب پزشکان و مراکز درمانی از موسیقی‌های آرام بدون کلام^۷ استفاده کرد.

انتخاب شخصی:

در انتخاب شخصی، دایره انتخاب موسیقی‌ها بیشتر می‌شود (نمونه‌اش را می‌توان در پیامک‌های ارسالی مخابرات به مشترکین مشاهده کرد) متأسفانه در کشورها این مورد به هیچ‌وجه کارشناسی نشده و اصول انتخاب موسیقی معلوم نیست براساس چه ضوابطی صورت می‌گیرد.

---

^۶ Fur Elise

^۷ ambiance music

یکی از مواردی که سلیقه‌ای بودن و غیر حرفه‌ای بودن انتخاب این موسیقی‌ها نشان می‌دهد، انتخاب موسیقی با کلام است. موسیقی با کلام (فارغ از سبک) برای انتظار مناسب نیست. زیرا کلام، خود دارای بار معنایی و مفهومی است و از این طریق می‌تواند بار منفی زیادی ایجاد کند. مورد دیگر در نظر گرفتن ریتم قطعه متناسب با محل مورد استفاده می‌باشد. تصور کنید که اتفاق بدی برای یکی از نزدیکان و آشنایان فردی، افتاده است، و او با تلفن همراه با بستگان نزدیک یا مرکز درمانی تماس برقرار می‌کند. ناگهان موسیقی با کلام با تمپویی بالا در سبک تکنوپخش می‌شود و تا وصل شدن به خط مورد نظر مدت زمانی طول می‌کشد و این موسیقی بعد از ۲۰-۳۰ ثانیه مجدداً تکرار می‌شود. پس در اینجا نیز می‌توانیم با کمی دقت در انتخاب اجزای موسیقی مورد نظر و تناسب آن با محیط و موقعیت مورد استفاده، به نتایج مطلوب‌تری رسید.

جایگاه موسیقی انتظار در زمینه اجتماعی - فرهنگی ایران و انواع موسیقی‌های انتظار مورد استفاده: به جرئت می‌توان گفت در حال حاضر به علت عدم کارشناسی یا کمبود استفاده از مشاور در زمینه موسیقی انتظار مشکلات عدیده‌ای در امر انتخاب موسیقی در ایران وجود دارد. حال با این فرض که این پژوهش می‌تواند نقطه شروع و راه کاری برای پژوهش‌ها و پیشبرد این مقوله باشد مواردی را می‌توان به عنوان ملاک انتخاب در نظر گرفت:

- تناسب موسیقی انتخاب‌شده با موقعیت یا مکان مورد نظر
- خصایل و انواع موسیقی‌های انتخاب‌شده

خصایل و انواع موسیقی‌های انتخاب‌شده:

امروزه ما با تنوع بی‌شمار از سبک‌ها و انواع موسیقی روبرو هستیم و این خود می‌تواند دایره‌ی انتخاب را برای کارشناس بزرگ‌تر کند. البته طبیعتاً در ایران محدودیت‌های نیز وجود دارد. به عنوان مثال: یک کارشناس نمی‌تواند برای موسیقی انتظار پادگان و یا وزارت دفاع (در کل ارگانهای نظامی) از موسیقی سبک متال استفاده کند، یا برای موسیقی انتظار مدرسه‌ای از موسیقی رپ استفاده کند.

یکی از نکاتی که باید بدان توجه داشت این است که در بخش‌هایی مانند هتل‌ها و مراکز تفریحی، توریستی از موسیقی سنتی استفاده شود. به عنوان مثال: یکی از بهترین نوع انتخاب‌ها،

انتخاب پیش‌درآمد دستگاه‌ها می‌باشد که کلام ندارد و از طرفی می‌تواند معرف بخشی از فرهنگ غنی موسیقی ایران برای مسافران و توریست‌ها باشد.

از طرفی، در ایران با تنوع زیادی در سبک موسیقی روبرو نیستیم در نتیجه طبیعتاً با خصایل زیادی نیز روبرو نخواهیم بود. معمولاً دایره انتخاب ملودی‌های مورد استفاده از قطعات محدودی در سبک کلاسیک تا پاپ در نوسان است و بنا به مناسبات یا بزرگداشت یا اعیاد و عزاداری‌ها یا مراسم مذهبی (مانند ماه رمضان که دعای ربنای استاد شجریان پخش می‌شود یا در مراسم عزاداری‌ها از مداحی‌هایی که معمولاً خارج از عرف خوانده می‌شود) موسیقی کمی خاص‌تر انتخاب می‌شود.

- بخش سوم:

بحث و ره‌یافت‌هایی برای پروژه‌های آتی:

همان‌گونه که در مباحث قبلی مطرح شد، می‌توان به این نتیجه رسید که موسیقی انتظار مورد استفاده در ایران سنخیتی با موقعیت مورد استفاده ندارد. در این پژوهش یک‌سری از اجزاء بسیار ساده در دنیای موسیقی که می‌تواند در انتخاب موسیقی انتظار موثر واقع شود، به صورت کلی و سپس جزئی بررسی می‌شود:

I- ژانر (نوع)^۹ II- سازبندی^۹

III- ریتم IV- جهت حرکت ملودی^{۱۰}

V- بافت^{۱۱} VI- تمپو و دینامیک

VII- عوامل دیگر

قبل از پرداختن به هر کدام از عوامل به طور مجزا باید در نظر داشت که موسیقی مورد استفاده حتی‌الامکان بدون کلام باشد و این موارد با توجه به بدون کلام بودن آن بررسی می‌شود.

---

genre^۹

orchestration^۹

melody counter^{۱۰}

texture^{۱۱}

نوع یا ژانر: به طور حتم اولین گزینه برای انتخاب موسیقی مناسب باید تناسب نوع موسیقی مورد نظر با محیط و موقعیت باشد.

تصور کنید برای مهدکودکی قرار است موسیقی انتخاب کنیم، دو راه در اختیار داریم:

- ۱- انتخاب از ادبیات موسیقی و آثار موجود
- ۲- ساخت قطعه‌ای کوچک یا انتخاب بخشی از قطعه ساخت خود آهنگساز

۱- انتخاب از ادبیات موسیقی:

در این مرحله می‌توان به سرعت و به سادگی به سراغ آهنگسازانی رفت که برای کودکان و جوانان قطعه ساخته‌اند. از آهنگسازان خارجی می‌توان به شومان، مندلسون، چایکوفسکی و برامس و ... اشاره کرد. البته لازم به ذکر است که شخصیت موسیقی انتخاب شده باید کاملاً کودکانه باشد، مانند: اثر لالایی ساخت یوهان برامس. علت این تذکر آن است که یک سری از این قطعات با توجه به اینکه برای کودکان و نوجوانان ساخته شده، اصلاً کاراکتر کودکانه ندارند و آثاری کاملاً با شخصیت بالغ می‌باشند. انتخاب دیگر که ارجح است استفاده از قطعات ساخت آهنگسازان ایرانی مانند ثمین باغچه‌بان و ... می‌باشد و این مورد با توجه به آشنا بودن برای گوش مخاطب می‌تواند بیشتر مورد استقبال قرار گیرد.

۲- ساخت قطعه‌ای کوچک یا انتخاب بخشی از قطعه ساخت آهنگساز:

در این مورد دست آهنگساز بسیار بازتر از مورد پیش تر می‌باشد، خصوصاً زمانی که دست به ساخت و خلق اثری در این زمینه می‌زند می‌تواند به طور مستقیم در تمام موارد (مانند: ریتم، ارکستراسیون، تمپو و ...) کنترل داشته باشد و یا حتی می‌تواند از واریانسون‌هایی بسیار ساده از آثار خود یا آثار کوچک و بزرگ ادبیات موسیقی - چه ایرانی و چه خارجی که بالقوه قابلیت استفاده برای موسیقی انتظار را دارند- بزند.

ریتم:

زمانی که انتخاب موسیقی به دست کارشناس سپرده شود و او با توجه به نوع و موقعیت

دست به انتخاب بزند، طبیعتاً ریتم قطعه مورد نظر می‌تواند بسیار به هدف (هماهنگ بودن با موقعیت و محیط) نزدیک شود. به عنوان مثال برای مراکز درمانی-پزشکی و مطب‌ها می‌توانیم از موسیقی محیطی استفاده کنیم. طبیعتاً اثر نباید دارای الگوی ریتمیک پیچیده باشد. توصیه می‌شود از ریتم‌های ساده یا ترکیبی (نه لنگ)؛ و دارای تندایی^{۱۲} از حالت مودراتو به پایین استفاده شود. علت این پیشنهاد این است که الگوهای ریتمیک پیچیده یا تندای بالا می‌تواند به نوعی ذهن شنونده را هر چند در مدت زمانی کوتاه به طور غیرمستقیم درگیر کند.

سازبندی:

برای انتخاب نوع سازبندی، سلیقه نقش بیشتری نسبت به موارد دیگر داد و نمی‌توان پیشنهاد کلی داد. ولی طبیعتاً بهتر است از سازبندی خیلی شلوغ و پر سروصدا پرهیز شود (مگر اینکه ارکستر قسمتی از قطعه را در فواصل همصدا^{۱۳} یا پنجم اجرا کند) که این مورد نیز ممکن است خیلی مقبول واقع نشود. از سویی دیگر آهنگساز می‌تواند از ملودیهای محلی یا حتی ملودیهای بسیار ساده که بافت منوفونیک دارند برای تنظیم جدید یک سازبندی سبک و جدید استفاده کند.

جهت حرکت ملودی :

در حالت کلی زمانی که ملودی جهت حرکت بالارونده داشته باشد می‌تواند در ایجاد تنش و هیجان کمک بسزایی کند البته این حالت به بسیاری از عوامل دیگر نیز بستگی دارد مانند حل و یا بستری که جهت ملودی در حال حرکت است و یا کلاً به صورت پاساژی بالارونده در حرکت است و بعد از مدتی موسیقی محو^{۱۴} می‌شود و مجدداً تکرار می‌شود. برعکس این حالت اگر ملودی حرکت پایین رونده داشته باشد می‌تواند باعث ایجاد نوعی ایستایی و سکون و آرامش باشد (البته مجدداً با توجه به عوامل پس زمینه ملودی).

بافت:

---

^{۱۲} tempo

^{۱۳} unison

^{۱۴} fade out

اگر به نمونه موسیقی‌های انتظاری که امروزه و تا به حال استفاده می‌شود دقت کنیم - منظور موسیقی‌های تنظیم کارخانه است - متوجه این موضوع می‌شویم که اکثراً بافت هموفونیک یا مونوفونیک دارند و بسیار کمتر دیده می‌شود که دارای بافت پُلی فونیک باشد. علت آن هم می‌تواند در پیچیدگی بیشتر بافت پُلی فونیک نسبت به بافت‌های دیگر باشد. پس بهتر است آهنگساز در این مورد بیشتر از بافت‌های هموفونیک یا مونوفونیک استفاده کند تا بافت پُلی فونیک.

تمپو (تُندا) و دینامیک :

انتخاب تمپو و دینامیک در گروه انتخاب قطعه است مگر در مواردی که آهنگساز دست به خلق اثر بزند (البته این مورد حتی در مورد تنظیم قطعه ممکن نیست استفاده شود). زمانی که قطعه‌ای را انتخاب می‌کنیم، به طور ذاتی آن قطعه دارای تمپو و دینامیک ثبت شده خود می‌باشد. حال اگر آهنگساز دست به عوض کردن آن‌ها بزند طبیعتاً به ماهیت قطعه انتخاب شده صدمه وارد کرده و اثر را لوث و بی‌معنی می‌کند. فرض کنیم بخواهیم از ملودی قطعه لالایی یوهانس برامس استفاده کنیم و تمپوی آن را بالاتر و دینامیک آن را قوی‌تر کنیم. در این ملودی محتوای مورد نظر آهنگساز را از دست می‌دهد.

مجدداً با نگاهی اجمالی به تنظیمات کارخانه‌ای به این نتیجه می‌رسیم که اکثر قطعات انتخاب شده دارای دینامیک نیمه قوی و نیمه ملایم و یا ملایم هستند (البته اگر فایل صوتی به صورت ویو^{۱۵} پخش شود و نه به صورت^{۱۶} میدی چون فایل‌های صوتی قدرت و وضوح بیان دینامیک را ندارد). و از دیدگاه تُندا یا تمپو نیز بیشتر آداجیو، آندانته و یا مودراتو استفاده می‌شود.

عوامل دیگر:

مواردی که در بالا بدان اشاره شد، جامع و کلی می‌باشند که آهنگساز یا تنظیم‌کننده باید آن‌ها را در نظر بگیرد. در این مبحث به موارد دیگری نیز می‌توان به عنوان عوامل غیر ضروری یا دارای تأثیر کمتر اشاره کرد. مثلاً با توجه به اینکه قرار است از کلام استفاده نشود، اگر موسیقی با زمزمه

---

wave^{۱۵}

midi^{۱۶}

خواننده شروع شود یا حالت آوازی^{۱۷} داشته باشد می‌توانیم استفاده کنیم یا خیر؟
موردی دیگر: برای مراکز مذهبی و دینی آیا به طور حتم باید از آیات قرآن که توسط قاری
خوانده می‌شود استفاده کرد یا تواشیح ادعیه‌ها؟ آیا استفاده از افکتهای صوتی مانند اکو و دیلی^{۱۸} و ...
می‌تواند موثر واقع شود یا خیر؟

از موارد دیگر قابل توجه زمان پخش و تکرار پخش نیز می‌باشد. به عنوان مثال، برای یک
ارگان نظامی یا مرکز درمانی یا تلفن‌های گویا و ... در روز از چه نوع موسیقی استفاده کنیم و در
شب از چه نوع موسیقی؟ آیا اگر موسیقی را به مدت ده ثانیه انتخاب کردیم ولی شخص مدت زمان
بیشتری را در انتظار است، وارد موسیقی دیگری شود یا همان قطعه دو مرتبه تکرار شود؟ آیا این کار
اصلاً ضرورتی دارد؟

پاسخ مواردی از این قبیل نهایتاً به هدف آهنگساز و توافق مابین او و مرجع مورد نظر
مربوط می‌شود. ممکن است ارگانی درخواست کند که برای روز یک نوع موسیقی و برای شب نوع
دیگر از دو سبک مختلف استفاده شود و ارگانی دیگر با پخش یک نوع موسیقی مسئله‌ای نداشته
باشد. مسائلی از این قبیل بیشتر سلیقه‌ای و با توافق دو طرف صورت می‌گیرد.

در طراحی پرسش‌نامه سعی شده که حتی‌الامکان موارد کلیدی با حداقل زمان پاسخ‌گویی
برای فرد در نظر گرفته شود زیرا در مدت پژوهش (تابستان ۹۳) اکثر افراد صبر و حوصله پاسخ‌گویی
به سؤالات را نداشته‌اند، لذا سؤالات مجدداً طراحی شد که در این پروژه نمونه سؤالات دوم آورده
شده است.

قطعاتی که توسط نگارنده انتخاب شد در دو مطب پزشکی (روان‌پزشکی - جراحی
ارتوپدی) و یک آژانس مسافرتی - توریستی صورت گرفته است. بدین صورت که چهار قطعه در
چهار نوع و سبک مختلف که هر کدام به مدت یک هفته مورد استفاده قرار می‌گرفتند انتخاب شد.
این قطعات به ترتیب زیر انتخاب شدند:

هفته اول: درآمد ماهور

---

vocalize^{۱۷}

delay, echo^{۱۸}

هفته دوم: ۴۰ ثانیه از اول قطعه Metallica – Nothing else Matters

هفته سوم: موومان اول سونات مهتاب – بتهوفن

هفته چهارم: فتح بهشت Conquest of paradise – ونجلیس

بخش چهارم: پرسش نامه^{۱۹}

از پنج سؤال به ترتیب زیر شروع می شود:

I) نوع موسیقی ای که شنیدند با توجه سلیقه شنیداری خود کدام گزینه را انتخاب می کنید.

(اشاره به ژانر / نوع)

الف- با سلیقه شنیداری من هماهنگ بود

ب- از موسیقی لذت بردم ولی منطبق با سلیقه من نبود.

ج- توجه ای به موسیقی نداشتم ولی درعین حال آزاردهنده هم نبود.

II – سطح آشنایی شما با موسیقی ای که گوش کردید چقدر بود؟ (اشاره به سطح شنیداری

و جایگاه فرهنگی در ایران)

الف- کاملاً با موسیقی آشنا بودم.

ب- به نظرم جایی آن را شنیده ام ولی مشخصات آن را نمی دانم.

---

^{۱۹} این پرسشنامه در مطب روانپزشکی دکتر رستگار واقع در خیابان آفریقا(تهران)، مطب ارتوپدی دکتر شرافت وزیری واقع در خیابان

کریمخان(تهران)، آژانس هواپیمایی ایران سفر واقع در خیابان تهرانپارس(تهران) و بانک ملی شعبه وحید دستگردی(تهران) مورد استفاده

قرار گرفته است.

